

Rolnummer 4894
Arrest nr. 17/2011 van 3 februari 2011

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende de wet van 16 februari 1994 tot regeling van het contract tot reorganisatie en reisbemiddeling, gesteld door de Rechtbank van Koophandel te Namen.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters R. Henneuse en M. Bossuyt, de rechters E. De Groot, L. Lavrysen, A. Alen, J.-P. Snappe, J.-P. Moerman, E. Derycke, J. Spreutels, T. Merckx-Van Goey en P. Nihoul, en, overeenkomstig artikel 60*bis* van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, emeritus voorzitter M. Melchior, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van emeritus voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging*

Bij vonnis van 10 maart 2010 in zake de vzw « Belgische Verbruikersunie Test-Aankoop » tegen de nv « Brussels Airlines », waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 12 maart 2010, heeft de Rechtbank van Koophandel te Namen de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt de wet van 16 februari 1994 tot regeling van het contract tot reisorganisatie en reisbemiddeling de artikelen 10 en 11 van de Grondwet doordat zij, ten voordele van de consument, de reisbemiddelaars die het vervoerscontract aanbieden verplichtingen oplegt die niet van toepassing zouden zijn op de luchtvaartmaatschappijen ? Bij wijze van voorbeeld zouden de artikelen 12 en 24 van die wet de overdraagbaarheid van het vervoerscontract waarborgen wanneer het door een reisbemiddelaar wordt verkocht, terwijl de reiziger niet zulk een waarborg van overdraagbaarheid zou genieten wanneer het vervoerscontract rechtstreeks met een luchtvaartmaatschappij wordt afgesloten ».

Memories zijn ingediend door :

- de vzw « Belgische Verbruikersunie Test-Aankoop », waarvan de maatschappelijke zetel is gevestigd te 1060 Brussel, Hollandstraat 13;

- de nv « Brussels Airlines », waarvan de maatschappelijke zetel is gevestigd te 1050 Brussel, Jaargetijdenlaan 100-102;

- de Ministerraad.

De Ministerraad heeft een memorie van antwoord ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 24 november 2010 :

- zijn verschenen :

. Mr. M. Gouverneur *loco* Mr. E. Balate, advocaten bij de balie te Bergen, voor de vzw « Belgische Verbruikersunie Test-Aankoop » en voor de Ministerraad;

. Mr. M. Godfroid, advocaat bij de balie te Brussel, voor de nv « Brussels Airlines »;

- hebben de rechters-verslaggevers P. Nihoul en T. Merckx-Van Goey verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van voormelde bijzondere wet van 6 januari 1989 met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschied

Bij de Rechtbank van Koophandel te Namen is door de vzw « Test-Aankoop » een vordering tot staking ingediend tegen de nv « Brussels Airlines », op basis van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument. De vzw « Test-Aankoop » is van oordeel dat verschillende artikelen van de algemene vervoersvoorwaarden van de nv « Brussels Airlines » strijdig zijn met de wet van 14 juli 1991 en vraagt bijgevolg aan de voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Namen om de staking ervan te bevelen.

Artikel 3.1.3 van de in de vordering beoogde algemene vervoersvoorwaarden sluit de overdraagbaarheid van de door de maatschappij uitgegeven vliegtickets uit. De Rechtbank stelt vast dat de wet van 16 februari 1994 tot regeling van het contract tot reisorganisatie en reisbemiddeling, die voorziet in de overdraagbaarheid van de reiscontracten, in de interpretatie ervan die zij in aanmerking neemt, niet van toepassing is op de luchtvaartmaatschappijen, terwijl zij wel van toepassing is op de reisbemiddelaars en –organisatoren die een vervoerdienst aanbieden. Zij merkt op dat in die interpretatie, de wet een verschil in behandeling in het leven roept tussen de luchtvaartmaatschappijen en de reisbemiddelaars. Bijgevolg stelt zij aan het Hof de voormelde vraag.

III. In rechte

- A -

A.1. De vzw « Test-Aankoop » zet uiteen dat het reiscontract als zodanig niet wordt gedefinieerd in de wet van 16 februari 1994 tot regeling van het contract tot reisorganisatie en reisbemiddeling, maar wel in de richtlijn 90/314/EEG van de Raad van 13 juni 1990 betreffende pakketreizen, met inbegrip van vakantiepakketten en rondreispakketten. Zij is van mening dat de definitie van het contract tot reisbemiddeling van toepassing is op de overeenkomsten die de luchtvaartmaatschappijen sluiten met de reizigers. Zij leidt daaruit af dat er geen discriminatie is tussen de algemene regels die van toepassing zouden zijn voor de vervoerovereenkomst en de bijzondere regels afgeleid uit de wet van 16 februari 1994, want niets maakt het mogelijk de luchtvaartmaatschappijen te onttrekken aan de reglementering met betrekking tot het reiscontract. Zij beklemtoont dat die interpretatie eveneens gevolgd wordt in het Vlaamse decreet van 2 maart 2007 houdende het statuut van de reisbureaus.

A.2.1. De nv « Brussels Airlines » voert aan dat artikel 3.1.3 van haar algemene voorwaarden, dat het beginsel van de niet-overdraagbaarheid van het ticket voorschrijft, een beginsel uitdrukt dat gemeenschappelijk is aan alle maatschappijen die toepassing maken van de regels van de *International Air Transport Association* (IATA), krachtens welke het ticket een nominatief en niet-overdraagbaar document is. Zij is van oordeel dat de luchtvaartmaatschappij, die tickets verkoopt, geen « bemiddelaar » is. Ter staving van dat standpunt verwijst zij naar het Waalse decreet van 22 april 2010 houdende het statuut van de reisbureaus en naar de wet van 21 april 1965 houdende het statuut van de reisbureaus, alsook naar een arrest van het Hof van Cassatie van 22 juni 1978. Zij besluit dat niet kan worden betoogd dat zij als reisbemiddelaar aan de bepalingen van de wet van 16 februari 1994 onderworpen zou zijn.

A.2.2. De nv « Brussels Airlines » is van oordeel dat het fundamentele verschil in statuut tussen het reisbureau en de luchtvaartmaatschappij verklaart en verantwoordt dat de regels met betrekking tot hun activiteiten niet identiek zijn. Zij zet uiteen dat wanneer het om een contract tot reisorganisatie gaat, de verandering van begunstigde van het geheel van de diensten over het algemeen geen moeilijkheden oplevert, want het ticket voor de reizigers wordt op het laatste ogenblik uitgegeven. Indien de overdracht plaatsheeft vóór de uitgifte van het ticket, vormt zij geen probleem, wat verklaart dat de wet van 16 februari 1994 de overdrager de verplichting oplegt om de bemiddelaar of de organisator « tijdig vóór het vertrek » op de hoogte te brengen. Op dezelfde wijze kan, wanneer de reiziger zich rechtstreeks tot een maatschappij wendt, de begunstigde slechts worden gewijzigd, indien en voor zover het ticket nog niet is uitgegeven, en zulks om zowel technische als commerciële redenen. Daaruit volgt dat de regels die van toepassing zijn op de reisorganisatoren en -bemiddelaars, enerzijds, en de luchtvaartmaatschappijen, anderzijds, niet verschillend zijn, zodat er geen discriminatie is.

A.3.1. De Ministerraad brengt in herinnering dat de bepalingen waarop de prejudiciële vraag betrekking heeft, de richtlijn 90/314/EEG van de Raad van 13 juni 1990 betreffende pakketreizen, met inbegrip van vakantiepakketten en rondreispakketten, in Belgisch recht omzetten. Hij zet uiteen dat uit artikel 1, 2°, van de wet van 16 februari 1994 evenwel volgt dat de verkoop of de aanbieding ten verkoop van één enkele van de diensten bedoeld in artikel 1, 1°, volstaat opdat de overeenkomst wordt beschouwd als een contract tot reisbemiddeling. Hij besluit daaruit dat zodra een luchtvaartmaatschappij zich verbindt tot het verstrekken aan een persoon van een of meer afzonderlijke prestaties die enigerlei reis mogelijk maken, hij onderworpen is aan het toepassingsgebied van de wet van 16 februari 1994. De Ministerraad betoogt dan ook dat, indien de wet van 16 februari 1994 wordt geïnterpreteerd in die zin dat zij van toepassing is op de luchtvaartmaatschappij die als verkoper optreedt, zij de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet schendt, terwijl, indien men van oordeel is dat de luchtvaartmaatschappij geen persoon is die als verkoper optreedt wanneer zij een reis verkoopt of ten verkoop aanbiedt, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet worden geschonden.

A.3.2. In ondergeschikte orde is de Ministerraad van mening dat de interpretatie volgens welke enkel de reisorganisatoren en –bemiddelaars aan de bepalingen van de wet van 16 februari 1994 zouden zijn onderworpen, met uitsluiting van de vervoerders, geen enkele verantwoording vindt in de parlementaire voorbereiding. Hij voegt eraan toe dat die interpretatie discriminerend zou zijn vermits de consument, eindbestemming van het reisaanbod, de overdraagbaarheid zou kunnen genieten zodra een reisbemiddelaar in de zin van de wet wordt geïdentificeerd of deelneemt aan het op de markt brengen van het vervoerbewijs, terwijl hij die overdraagbaarheid niet zou kunnen genieten zodra hij rechtstreeks, zonder tussenpersoon, zou handelen.

A.4.1. In antwoord op de argumentatie van de nv « Brussels Airlines », is de Ministerraad van mening dat, indien zij van oordeel blijft dat zij niet als reisbemiddelaar kan worden beschouwd, zij in dat geval de redenen zou moeten kunnen verantwoorden waarom de overdraagbaarheid wordt opgelegd aan de reisbemiddelaar en de reisorganisator, en niet aan de vervoerder. Hij is van mening dat de uitleg die de nv « Brussels Airlines » geeft teneinde een niet-verantwoorde discriminatie *a posteriori* te proberen te objectiveren, niet te begrijpen is.

A.4.2. De Ministerraad is van mening dat het evident is dat het beginsel van de overdraagbaarheid een van de fundamentele regels van de wet van 16 februari 1994 vormt, en dat het dus niet zozeer de vraag is wat de economische impact is van die overdraagbaarheid, maar wel of op het vlak van de bescherming van de consument, het beginsel van de overdraagbaarheid niet als dusdanig moet worden erkend, wat ook de hoedanigheid van de dienstverlener is. Hij voegt eraan toe dat technische of commerciële redenen niet kunnen volstaan om het beginsel van gelijke behandeling dat in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet is verankerd, te ontcrachten. Hij besluit daaruit dat noch het respectieve statuut van de reisbemiddelaar en de luchtvaartmaatschappij, noch de technische of commerciële redenen verantwoorden dat de afzonderlijke verkoop van reisbiljetten en de verkoop van reisbiljetten in het kader van een reiscontract, verschillend worden behandeld.

- B -

B.1. De prejudiciële vraag heeft betrekking op de wet van 16 februari 1994 tot regeling van het contract tot reisorganisatie en reisbemiddeling.

Uit de motivering van het verwijzingsvonnis blijkt dat meer bepaald de artikelen 12 en 24 van die wet worden beoogd, die luiden :

« Art. 12. De reiziger kan, vóór de aanvang van de reis zijn reis overdragen aan een derde, die wel moet voldoen aan alle voorwaarden van het contract tot reisorganisatie. De overdrager dient tijdig vóór het vertrek de reisorganisator en, in voorkomend geval de reisbemiddelaar, van deze overdracht op de hoogte te brengen.

De overdragende reiziger en de overnemer zijn hoofdelijk gehouden tot de betaling van de totaalprijs van de reis en de kosten van de overdracht ».

« Art. 24. De artikelen 11 (prijsherziening) en 12 (overdraagbaarheid van de boeking) zijn van toepassing op het contract tot reisbemiddeling ».

B.2. De vraag heeft betrekking op de bestaanbaarheid met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet van de wet van 16 februari 1994, en meer in het bijzonder van de voormelde artikelen 12 en 24 ervan, in de interpretatie volgens welke zij niet van toepassing zouden zijn op de luchtvaartmaatschappijen.

De verwijzende rechter is van mening dat er, in die interpretatie, een verschil in behandeling zou kunnen bestaan dat strijdig is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, tussen de luchtvaartmaatschappijen, die niet verplicht zijn de consument de overdraagbaarheid van het vervoerbewijs te waarborgen, en de reisbemiddelaars die een vervoerdienst aanbieden, die wel verplicht zijn om de overdraagbaarheid van het contract tot bemiddeling te waarborgen, krachtens de voormelde artikelen 12 en 24.

B.3.1. Volgens de verwijzende rechter is de interpretatie volgens welke de voormelde artikelen 12 en 24 niet van toepassing zijn op de luchtvaartmaatschappijen toegestaan bij artikel 2 van de wet van 16 februari 1994, waarin wordt gepreciseerd dat die wet van toepassing is op de in België verkochte of ten verkoop aangeboden contracten tot reisorganisatie en reisbemiddeling, aangezien een luchtvaartmaatschappij, wanneer zij haar diensten als vervoerder verricht, voor eigen rekening handelt en noch een reisorganisator noch een reisbemiddelaar is in de zin van artikel 1 van dezelfde wet.

B.3.2. Die interpretatie wordt bevestigd in de toelichting bij het voorstel dat tot de in het geding zijnde wet heeft geleid :

« Het komt zeker ook veelvuldig voor dat de reiziger zelf direct de nodige contacten legt en afspraken maakt met de dienstverlener. Deze laatste zijn niet gevat door dit wetsvoorstel. Zij blijven geviseerd door het gemeenrecht in het algemeen en de wet betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument in het bijzonder » (*Parl. St.*, Senaat, B.Z. 1991-1992, nr. 488-1, p. 2).

B.3.3. De in het geding zijnde wet is de omzetting in het interne recht van de richtlijn 90/314/EEG van de Raad van 13 juni 1990 betreffende pakketreizen, met inbegrip

van vakantiepakketten en rondreispakketten. Artikel 4, lid 3, van die richtlijn voorziet eveneens erin dat de consument, na de organisator of de doorverkoper tijdig vóór het vertrek op de hoogte te hebben gebracht, zijn boeking kan overdragen. Die richtlijn is, krachtens artikel 2 ervan, van toepassing op de organisatoren van pakketreizen alsook op de doorverkopers die de door de reisorganisatoren samengestelde pakketten verkopen of ten verkoop aanbieden. In de zin van de richtlijn is een pakket de combinatie van niet minder dan twee van de volgende drie diensten : vervoer, logies en andere, niet met vervoer of logies verband houdende toeristische diensten.

Daaruit kan worden afgeleid dat de richtlijn niet de situatie beoogt van een luchtvaartmaatschappij die uitsluitend het vervoer aanbiedt.

B.3.4. Uit het voorgaande volgt dat zowel de wet van 16 februari 1994 als de richtlijn waarvan die wet de omzetting is, een verschil in behandeling invoeren tussen de luchtvaartmaatschappijen en de reisbemiddelaars.

B.4. De voormelde artikelen 12 en 24 leggen de reisorganisatoren en de reisbemiddelaars de verplichting op om de consument de overdraagbaarheid van het reiscontract te waarborgen.

Niettemin werd op het beginsel van overdraagbaarheid in verschillende beperkingen voorzien, om meer bepaald rekening te houden met technische beperkingen en beperkingen op het vlak van veiligheid :

« Het feit dat de overdragende reiziger en de overnemer hoofdelijk gehouden zijn tot de betaling van alle onkosten voor de vervanging, volstaat om te verhinderen dat de reiziger lichtzinnig zijn reis zou overdragen.

Het artikel voorziet er tevens in dat de vervanger moet voldoen aan alle reisvoorwaarden : een jongere die een jongerenreis heeft geboekt kan zijn reis niet overdragen aan zijn grootmoeder.

Om de reisorganisator (en in voorkomend geval de reisbemiddelaar) in staat te stellen de vervoerbiljetten en de andere reserveringen op een andere naam te zetten, moet deze overdracht tijdig aan de reisorganisator (of in voorkomend geval aan de reisbemiddelaar) gemeld worden » (*Parl. St.*, Senaat, B.Z. 1991-1992, nr. 488-1, p. 9).

B.5.1. De consument die zijn vliegreis rechtstreeks bij de vervoerder boekt, wordt dus, wat de mogelijkheid om de vliegreis aan een derde over te dragen betreft, anders behandeld dan degene die zijn reis bij een reisbemiddelaar boekt.

B.5.2. Dat verschil in behandeling vloeit echter voort uit de omstandigheid dat de consument erin toestemt contracten van verschillende aard te sluiten.

Zo stemt de consument, wanneer hij zijn vliegreis bij een reisbemiddelaar boekt, erin toe een contract te sluiten met een bemiddelaar, betreffende de organisatie van zijn luchtvervoer, zonder rechtstreeks een contract te sluiten met een luchtvaartmaatschappij; de dienst die het voorwerp uitmaakt van het contract tot reisbemiddeling, is dus geen nominatief vervoerbewijs, maar de verbintenis van de bemiddelaar om dat vervoerbewijs te boeken voor rekening van de consument. De overdraagbaarheid waarin de voormelde artikelen 12 en 24 voorzien, kan dus enkel betrekking hebben op het voorwerp van het met de reisbemiddelaar gesloten contract, namelijk de verbintenis van de bemiddelaar, en niet op het vervoerbewijs als dusdanig; die overdraagbaarheid is dus een verplichting die rust op de reisbemiddelaar, die in voorkomend geval dat element in aanmerking kan nemen bij het tarifieren van zijn diensten.

Wanneer daarentegen de consument zijn vliegreis rechtstreeks bij de luchtvaartmaatschappij boekt, stemt hij erin toe zelf, rechtstreeks met de luchtvaartmaatschappij, een contract te sluiten, dat leidt tot de uitgifte van een nominatief vervoerbewijs, het enige voorwerp van het gesloten contract; dat contract, dat hij rechtstreeks met de luchtvaartmaatschappij sluit, maakt het de consument overigens mogelijk om bemiddelingskosten te vermijden. De consument die deze rechtstreekse boekingswijze kiest in plaats van zich te richten tot een reisbemiddelaar, kan worden geacht de algemene voorwaarden van de vervoerder, en meer bepaald de niet-overdraagbaarheid van zijn vervoerbewijs, te hebben aanvaard.

B.6. Uit het voorgaande volgt dat het in het geding zijnde verschil in behandeling redelijk verantwoord is.

B.7. De vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

De artikelen 12 en 24 van de wet van 16 februari 1994 tot regeling van het contract tot reisorganisatie en reisbemiddeling schenden de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op de openbare terechtzitting van 3 februari 2011.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

M. Melchior